1

SUPERVISOR'S USE ONLY

91664

Kaupae 1 Te Reo Rangatira, 2016 91664 Te tātari i te reo tuhituhi hou

9.30 a.m. Rāapa 30 Whiringa-ā-rangi 2016 Whiwhinga: Toru

Paetae	Kaiaka	Kairangi
 Ka tautohu i ngā tikanga me ngā pānga o: te horopaki 	Ka whakaahua i te pānga o ngā āhuatanga o te tuhi kōrero, arā, ko: te pānga o te horopaki ki ērā atu	Ka mārama ki te pānga o ngā āhuatanga o te reo tuhi kia whaihua ai te tuhinga, arā, ko:
ngā ariā matua	āhuatanga o te reo tuhi	 te raranga whakaaro
– ngā nuka reo	– te tuitui ariā	 te tuitui āhuatanga tuhituhi (arā, ko ngā nuka reo, ko te raupapa
te hanganga tuhi.	 te tika o ngā nuka reo 	ariā, ko te hanganga tuhi, ko te
	 te hāngai o te hanganga tuhi ki ngā tikanga tuhi. 	aha atu, ko te aha atu).

Tirohia mēnā e rite ana te Tau Ākonga ā-Motu (NSN) kei runga i tō puka whakauru ki te tau o runga ake i tēnei whārangi.

E TORU ngā tūmahi i tēnei pukapuka. MAHIA TE KATOA.

Mēnā ka hiahia whārangi atu anō hei tuhituhi i ō whakautu, whakamahia ngā whārangi wātea kei muri o tēnei pukapuka.

Tirohia mēnā e tika ana te raupapatanga o ngā whārangi 2–11, kei roto i tēnei puka, ka mutu, kāore tētahi o aua whārangi i te takoto kau.

HOATU TE PUKAPUKA NEI KI TE KAIWHAKAHAERE Ā TE MUTUNGA O TE WHAKAMĀTAUTAU.

TE TĀPEKE

KŌRERO WHAKATAKI

Tēnā koe kua uru mai nei ki te whakamātautau mō te paerewa paetae 91664 *Te tātari i te reo tuhituhi hou*.

Ko tāu nā mahi, he pānui i ngā tuhinga pōpoto e toru me te whakatakoto whakaaro e āta tātari atu ana i te reo tuhituhi o aua tuhinga.

Kuputaka

Nuka reo He tikanga motuhake hei kawe whakaaro, hei kawe korero. Ko etahi o nga

nuka reo i tēnei paerewa ko te kōrero whakatangata, ko ngā kupu honohono,

ko ngā kōrero whakarite.

Hanganga tuhi Ko te kupu whakataki, ko te kōwae whakakapi, ko te raupapa o ngā whakaaro,

ko te tuhi kōwae, ko te tuhi whiti, ko te whakatakoto ariā matua me ngā ariā

tautoko.

E tika ana kia wātea mai te whārangi nei, ā, ka haere tonu te whakamātautau i te whārangi e whai ake ana.

TŪMAHI TUATAHI

Ngā tohutohu

Āta pānuitia te tīpakonga kupu, *Mana Wahine o roto i a Ngāti Porou* nā te pāpā, nā Apirana Mahuika i tuhi.

Whāia ngā tohutohu me ngā tikanga ka whakautu ai i te tūmahi e whai ake nei.

Mana Wahine o roto i a Ngāti Porou

Ko te reo pōhiri hei te wahine anake, ā, ka puta te reo karanga, ka tau ēnei āhuatanga e whai ake nei:

- Ka tapu te marae
- Ka tapu te tangata whenua me te manuhiri
- Ka tīmata te whakaeke o te manuhiri ki te marae, me te whakautu hoki ki te reo pōhiri o te wahine.

Ko tā te tāne, he tautoko i te reo pōhiri ki te manuhiri, ā, ki te tautoko hoki ki ngā tangi, ki ngā mate, me ērā atu āhuatanga, i puta i roto i te karanga o te wahine ki te hunga whakaeke ki te marae.

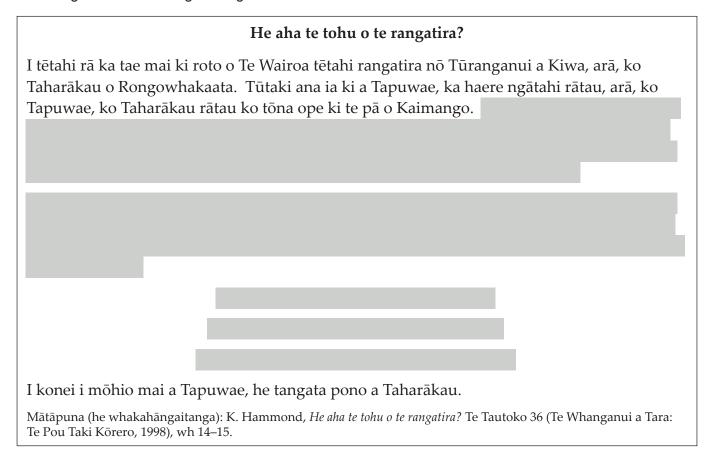
Mātāpuna (he whakahāngaitanga): A. Mahuika, *Mana Wahine o roto i a Ngāti Porou*, Te Tautoko 36 (Te Whanganui a Tara: Te Pou Taki Kōrero, 1998), wh 20–22.

Ka tohua te whare tipuna e te kaituhi hei kupu whakarite mō te mana o te wahine. Whakamāramahia mai tēnei kupu whakarite e whakamahia nei e te kaituhi.		
Whakamāramatanga:		

TŪMAHI TUARUA

Ngā tohutohu

Āta pānuitia te tuhinga, *He aha te tohu o te rangatira?* nā Kiwa Hammond i tuhi. Whāia ngā tohutohu me ngā tikanga ka whakautu ai i te tūmahi e whai ake nei.

E Taha, he aha te tohu o te rangatira?" Vhakamāramatanga me te Tātarihanga hoki i te reo ā-tuhi.				
				_
				-
				-
				_
				_
				_

TŪMAHI TUATORU

Ngā tohutohu

Āta pānuitia te tuhinga, *He māhuri kauri koe* nā Erima Henare i tuhi. Whāia ngā tohutohu me ngā tikanga ka whakautu ai i te tūmahi e whai ake nei.

He māhuri kauri koe

E te ao Māori, mātua maranga ki ngā taonga kei roto i a koe, poipoia, penapenatia, tautiakingia, kaua e tuku i te māhuri kauri kia whitia rawatia e te tūhoetanga o te rā, ēngari, whakamākūkūngia ana pakiaka kia tupu tika atu ai ana rau, ana peka, ana manga me tana tumu.

E kore e taea te whakaueue

Hei whakaruruhau

Hei whakamarumaru mō te iwi.

Mātāpuna (he whakahāngaitanga): E. Henare, *He māhuri kauri koe*, Te Tautoko 36 (Te Whanganui a Tara: Te Pou Taki Kōrero, 1998), wh 26–27.

Whakamāramahia mai ngā tino e hiahiatia ana e te kaituhi ki te āta whakapuaki mai ki a tātau, ka tahi. Ka rua, me āta tātari hoki i te nuka reo o te ruri i te whakakapinga o te tuhinga. Ngā tino o te kōrero: (a) (e) Nuka reo:

I PĀTAI	He whārangi tāpiri tēnei hei whakaoti i ō whakautu mēnā e hiahiatia ana. Āta tuhia te tau o te pātai.	TĀ ARC MAI
		_
		_
		,

He whārangi tāpiri tēnei hei whakaoti i ō whakautu mēnā e hiahiatia ana. Āta tuhia te tau o te pātai. TAU PĀTAI

TĀ TE KAI-AROMATAWAI MAHI ANAKE